

Asia: VN/20413/2026

Lausuntopyyntö hallituksen esitysluonnoksesta Rajavartiolaitoksen rikostiedustelua koskevaksi lainsäädännöksi annetun hallituksen esityksen (HE x/2026 vp) täydentämisestä

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

1. Yleistä

Telia Finland Oyj kiittää mahdollisuudesta lausua luonnoksesta hallituksen esitykseksi Rajavartiolaitoksen rikostiedustelua koskevaksi lainsäädännöksi annetun hallituksen esityksen täydentämisestä.

Telia pitää vakavan ja järjestäytyneen rikollisuuden torjuntaa sekä rikosten ennalta ehkäisemistä tärkeänä. Rajavartiolaitoksella tulee olla tehtäviensä hoitamiseen riittävät ja ajantasaiset toimivaltuudet.

Uhkaperusteisessa rikostiedustelussa toimivaltuuksia voidaan kuitenkin käyttää ilman yksilöityä rikosepäilyä. Tämän vuoksi erityisesti luottamuksellisen viestin suojaan ja sivullisten henkilötietojen suojaan vaikuttavien toimivaltuuksien tulee olla täsmällisiä, tarkkarajaisia ja oikeasuhtaisia. Sääntely ei saa johtaa yleiseen tai kohdentamattomaan tietoliikenteen tai henkilöiden liikkumisen seurantaan.

Telia pitää lisäksi tärkeänä, että eri viranomaisten rikostiedustelua ja salaisia tiedonhankintakeinoja koskeva lainsäädäntö muodostaa yritysten näkökulmasta yhtenäisen ja ennakoitavan kokonaisuuden. Yrityksille asetettavien velvollisuuksien, teknisten toteutustapojen, vastuiden ja kustannusten korvaamisen tulee perustua mahdollisimman yhdenmukaisiin periaatteisiin.

Telia yhtyy tarkempien perustelujen osalta FiCom ry:n lausunnossa esitettyihin näkemyksiin ja korostaa erityisesti seuraavia seikkoja.

2. Sijaintitiedot, yhdistymistiedot ja sivullisten suoja

Ehdotettujen 18 a ja 19 §:n mukaisten sijaintitieto- ja yhdistymistietopyyntöjen vaikutukset voivat olla huomattavia. Jos pyyntö kohdistuu esimerkiksi rautatieasemaan, matkustajaterminaaliiin, rajanylityspaikkaan tai yhden tai useamman rajakunnan alueeseen, käsittelyn kohteeksi voi tulla hyvin suuri määrä henkilöitä, joilla ei ole yhteyttä tiedonhankinnan perusteena olevaan uhkaan tai rikolliseen toimintaan.

Sääntelyssä tai sen perusteluissa tulee tämän vuoksi edellyttää, että pyynnöt rajataan välttämättömään sekä pyydettävien tietojen osalta että ajallisesti ja maantieteellisesti.

Päätöksenteossa tulee ottaa huomioon pyynnön tosiasiallinen kattavuus ja sen vaikutukset sivullisiin. Mitä laajempaan alueeseen, pidempään ajanjaksoon tai suurempaan henkilökoukkoon pyyntö kohdistuu, sitä painavampia ja yksilöidympiä perusteita pyynnöltä tulee edellyttää.

Välitön ja vakava uhkatilanne voi perustella nopeasti toteutettavan tai tavanomaista laajemman tiedonhankinnan. Tällaisessakin tilanteessa pyynnön tulee olla tapauskohtaisesti perusteltu ja kestoaltaan rajattu. Sääntelyn perusteella ei tule voida asettaa yleisiä, jatkuvia tai pitkäkestoisia tietojen luovutusvelvoitteita.

3. Viranomaisen perusteluvelvollisuus ja teleyrityksen rooli

Teleyritykselle osoitetun pyynnön tulee olla kirjallinen, yksilöity ja teknisesti toteuttamiskelpoinen. Pyyntöstä tulee käydä ilmi ainakin:

pyynnön oikeusperusta ja toimivaltainen viranomainen; tiedonhankinnan kohde; pyydettävät tiedot; ajallinen ja maantieteellinen rajaus; toteuttamisen määräaika; sekä mahdollinen ilmaisukielto ja sen kesto.

Pyynnön lainmukaisuuden, välttämättömyyden, oikeasuhtaisuuden ja asianmukaisen kohdentamisen arviointi kuuluu toimivaltaiselle viranomaiselle tai tuomioistuimelle sen mukaan kuin laissa säädetään. Erityisen laajojen tai suuren sivullisten joukon tietoja koskevien pyyntöjen perusteluvelvollisuuden tulee olla korostunut.

Teleyrityksen tehtävänä tulee olla riittävästi yksilöidyn päätöksen turvallinen tekninen toteuttaminen. Teleyritykselle ei tule siirtää vastuuta sen arvioimisesta, kuinka laajasti tai millä tavalla tiedonhankinta tulisi kohdentaa. Yrityksellä tulee kuitenkin olla mahdollisuus pyytää viranomaiselta täsmennystä, jos pyynnön kohde, rajaus tai tekninen toteuttamistapa on epäselvä.

4. Avustamisvelvollisuus ja pääsy yrityksen järjestelmiin

Ehdotetun 58 o §:n mukaan viestinnän välittäjän olisi annettava Rajavartiolaitoksen käyttöön telekuuntelun toimeenpanoa varten tarpeelliset tiedot, välineet ja henkilöstö. Sanamuoto jättää epäselväksi, tarkoittaako säännös teleyrityksen velvollisuutta suorittaa tarvittavat tekniset toimenpiteet vai myös Rajavartiolaitoksen itsenäistä oikeutta käyttää yrityksen järjestelmiä, välineitä tai henkilöstöresursseja.

Säännöstä tulee täsmentää. Avustamisvelvollisuutta ei tule voida tulkita siten, että Rajavartiolaitokselle luovutetaan:

- itsenäisiä käyttöoikeuksia teleyrityksen järjestelmiin tai verkkolaitteisiin;
- määräysvaltaa yrityksen järjestelmiin tai teknisiin välineisiin; taikka
- määräysvaltaa yrityksen henkilöstöön.

Lähtökohtana tulee olla, että teleyritys suorittaa tarvittavat tekniset toimenpiteet omassa verkossaan ja toimittaa pyydetty tiedot Rajavartiolaitokselle teleyrityksen hallitseman teknisen käyttöyhteyden tai muun tietoturvallisen menettelyn kautta.

Jos Rajavartiolaitokselle tai sen avustavalle henkilöstölle on tarkoitus antaa oikeus päästä teleyrityksen tiloihin, laitteisiin tai tietojärjestelmiin, toimivallan edellytyksistä ja rajoista tulee säätää nimenomaisesti laissa. Pääsyoikeus ei voi perustua ainoastaan säännöksen perusteluihin.

Avustamisvelvollisuuden toteuttaminen ei saa vaarantaa viestintäverkkojen turvallisuutta, eheyttä, muiden asiakkaiden viestinnän luottamuksellisuutta tai yleisten viestintäpalvelujen jatkuvuutta.

5. Viranomaisen tekniset laitteet ja vastuunjako

Jos Rajavartiolaitoksen tekninen laite, menetelmä tai ohjelmisto liitetään teleyrityksen verk-koon tai tietojärjestelmään, vastuunjaon tulee olla yksiselitteinen.

Rajavartiolaitoksen tulee vastata käyttämänsä laitteen, ohjelmiston ja menetelmän lainmukaisuudesta, tietoturvallisuudesta ja teknisestä toiminnasta sekä viranomaisen toteuttaman toimenpiteen mahdollisesti aiheuttamista vahingoista. Teleyritykselle ei tule syntyä vastuuta viranomaisen suorittamasta toimenpiteestä yksinomaan sillä perusteella, että yritys täyttää lakisääteisen avustamisvelvollisuutensa.

Teleyrityksellä tulee olla oikeus varmistua siitä, ettei tekninen järjestely vaaranna verkon turvallisuutta, eheyttä tai käyttövarmuutta, muiden asiakkaiden viestinnän luottamuksellisuutta tai yrityksen lakisääteisten velvollisuuksien täyttämistä.

Ehdotuksen 58 §:n ei tulisi mahdollistaa toimenpiteiden toteuttamista teleyrityksen teknisissä tiloissa, verkkolaitteissa tai tietojärjestelmissä ilman yrityksen etukäteistä tietoa ja myötävaikutusta. Laissa Teleyrityksen teknisiin tiloihin, verkkolaitteisiin tai tietojärjestelmiin kohdistuvia toimenpiteitä ei tule voida toteuttaa ilman teleyrityksen ennakkotietoa ja myötävaikutusta. Vastuukysymyksistä ja tietoturvaa sekä käyttövarmuutta turvaavista menettelyistä tulee säätää täsmällisesti laissa.

6. Ei uusia teknisiä kyvykkyksiä

Telia pitää erittäin tärkeänä esityksen lähtökohtaa, jonka mukaan sijaintitiedon hankkimista koskeva toimivaltuus ei velvoittaisi yritystä luomaan uutta teknistä kyvykkyyttä, kuten reaaliaikaista sijainnin seurantaa.

Tietojen luovuttamisvelvollisuuden tulee koskea vain tietoja, jotka kuuluvat toimivaltuuden soveltamisalaan ja ovat yrityksen hallussa ja saatavilla osana sen tavanomaista ja lainmukaista toimintaa.

Toimivaltuutta ei tule voida tulkita siten, että teleyrityksen olisi ilman nimenomaista sääntelyä ryhdyttävä keräämään uusia tietoryhmiä; pidennettävä tietojen säilytysaikoja; rakennettava uusia teknisiä kyvykkyksiä tai viranomaisrajapintoja; taikka muutettava verkon tai palvelun teknistä toteutusta.

Mahdollisista uusista teknisistä velvoitteista tulee säätää nimenomaisesti laissa, ja niiden yritys-, tietoturva- ja käyttövarmuusvaikutukset tulee arvioida ennen velvoitteiden asettamista.

7. Ilmaisukielto

Ehdotetun 58 e §:n mukaisen ilmaisukiellon kohde, henkilöllinen ulottuvuus ja kesto tulee määritellä täsmällisesti.

Ilmaisukielto ei saa estää viranomaispyynnön käsittelyä yrityksen sisällä siinä laajuudessa kuin käsittely on välttämätöntä pyynnön oikeudellisen käsittelyn, teknisen toteuttamisen, tietoturvallisuuden, käyttövarmuuden, lokituksen, auditoinnin, sisäisen valvonnan tai lakisääteisten vaatimustenmukaisuusvelvoitteiden kannalta.

Sisäinen käsittely voidaan rajata henkilöihin, joiden tehtävät sitä edellyttävät, ja toteuttaa asianmukaisten käyttöoikeus- ja salassapitomenettelyjen mukaisesti.

8. Kustannusten korvaaminen

Kaikilla lain nojalla Rajavartiolaitoksen avustamiseen tai tietojen antamiseen velvoitetuilla toimijoilla tulee olla oikeus täysimääräiseen korvaukseen veloitteen toteuttamisesta aiheutuvista tarpeellisista kustannuksista.

Korvausoikeuden ei tule riippua siitä, määritelläänkö veloitettu toimija teleyritykseksi, viestintä- tai teleoperaattoriksi tai muuksi palveluntarjoajaksi. Ehdotettujen 56 ja 58 p §:n toimijarajaukset tulee tältä osin yhdenmukaistaa tietojen luovuttamisesta ja viranomaisen avustamisesta koskevien velvollisuuksien kanssa.

Korvauksen tulee kattaa investointi- ja ylläpitokustannusten lisäksi ainakin henkilötö, järjestelmä- ja integraatiomuutokset, testaus, päivystys, laadunvarmistus, lokitus sekä tietoturva- ja käyttövarmuustoimet. Korvaussääntelyn tulee kattaa myös 58 o §:n mukaisesta avustamisesta ja Rajavartiolaitoksen teknisten laitteiden edellyttämistä järjestelyistä aiheutuvat kustannukset.

9. Yhteenveto

Telia pitää esityksen tavoitteita lähtökohtaisesti perusteltuina. Jatkovalmistelussa tulee kuitenkin erityisesti:

- rajata sijainti- ja yhdistymistietopyynnot ajallisesti, maantieteellisesti ja tietosisällöltään välttämättömään;
- arvioida ja minimoida laajojen pyyntöjen vaikutukset sivullisiin;
- asettaa laajoille pyynnöille korostettu perusteluvelvollisuus;
- säilyttää pyynnön lainmukaisuuden, välttämättömyyden ja oikeasuhtaisuuden arviointi toimivaltaisella viranomaisella tai tuomioistuimella;
- täsmentää 58 o §:n mukaista avustamisvelvollisuutta ja mahdollista pääsyä yrityksen tiloihin ja järjestelmiin;
- varmistaa, ettei teleyritykselle synny vastuuta Rajavartiolaitoksen omista teknisistä laitteista tai toimenpiteistä;
- rajata tietojen luovuttamisvelvollisuus yrityksen tavanomaisessa toiminnassa hallussa oleviin ja saatavilla oleviin tietoihin;
- turvata välttämättömät sisäiset tietoturva-, auditointi- ja vaatimustenmukaisuusmenettelyt; sekä
- säättää avustamisesta aiheutuvien kustannusten täysimääräisestä korvaamisesta.

Enäjärvi Mika
Telia Finland Oyj - Lakiasiat